

PŘEDNÁŠKA Z PŘEDMĚTU

INFORMAČNÍ SYSTÉMY A SPRÁVA DAT VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ

**Přednáška 7 | Digitální služby, „digitální ústava“
a její význam pro ČR**

JUDr. Ján Matejka, Ph.D.

777227227, matejka@itpravo.cz

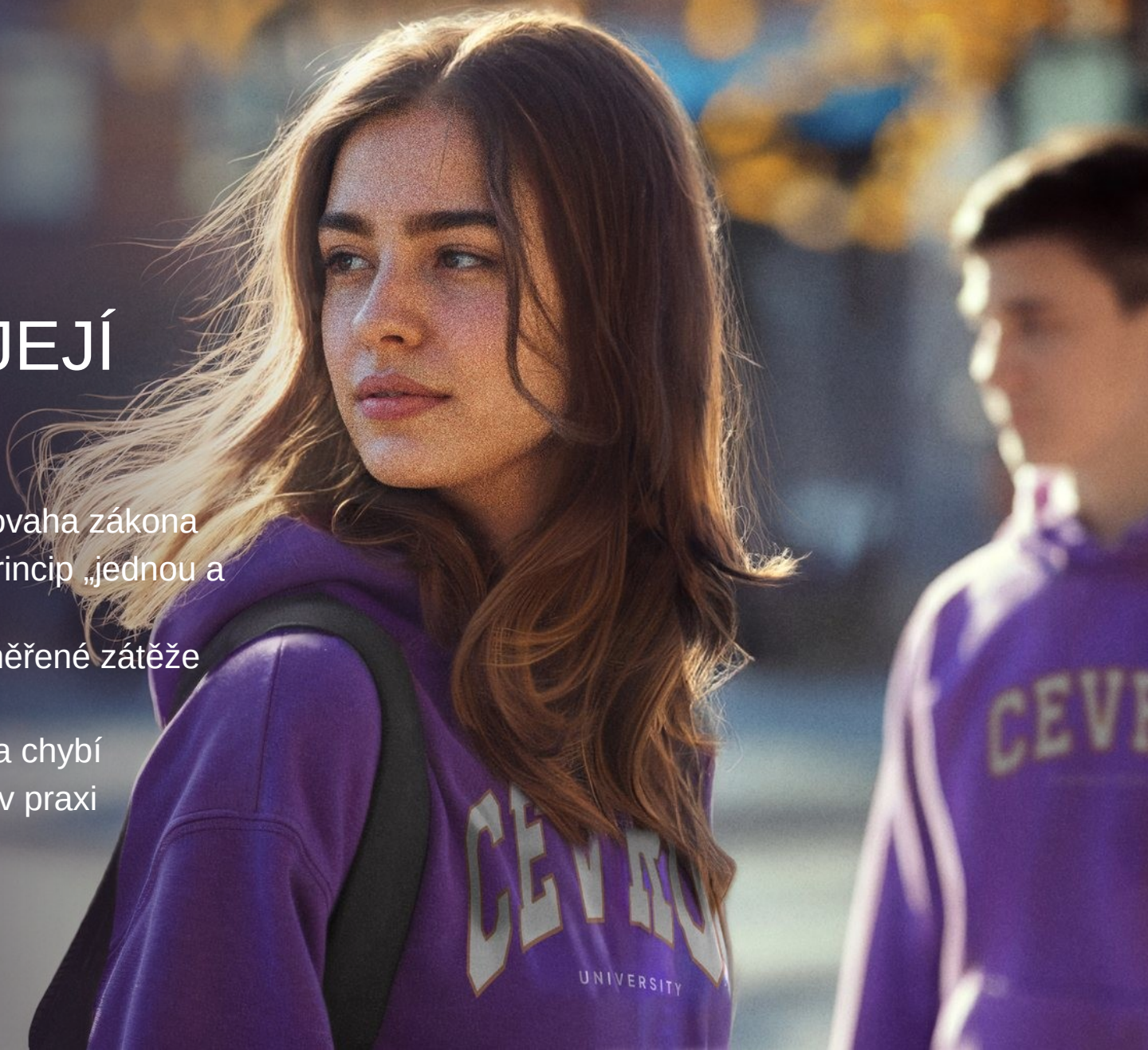
Garant studijního programu Praxe veřejné správy, garant předmětu Právo informačních a komunikačních technologií, Informační systémy a správa dat ve veřejné správě, Ochrana osobních údajů, Úvod do práva informačních technologií

Právní stav k 22. 10. 2026

DIGITÁLNÍ SLUŽBY, „DIGITÁLNÍ ÚSTAVA“ A JEJÍ VÝZNAM PRO ČR

- „Digitální ústava“: původ přezdívky a skutečná povaha zákona
- Práva uživatele podle zákona č. 12/2020 Sb. a princip „jednou a dost“
- Katalog služeb, lhůta 1. 2. 2027 a výjimka nepřiměřené zátěže
- Čísla o plnění zákona: DIA, NKÚ a jak je číst
- Vymahatelnost: jak se bránit, když digitální služba chybí
- Evropské prohlášení, „právo být offline“ a služby v praxi

DNEŠNÍ VÝKLAD

Část	Čas	Tematický blok
Úvod	0–5 min	Týden, kdy stát musel
1	5–13 min	„Digitální ústava“: původ a povaha zákona
2	13–32 min	Práva uživatele podle zákona č. 12/2020 Sb.
3	32–48 min	Katalog služeb, lhůty a nepřiměřená zátěž
4	48–62 min	Vymahatelnost a ochrana práv uživatele
5	62–75 min	EU, „právo být offline“ a služby v praxi
Závěr	75–90 min	Shrnutí a kontrolní otázky

Celkem 90 minut: výklad cca 75 minut, kontrolní otázky cca 15 minut.

CO BUDETE PO PŘEDNÁŠCE UMĚT

Vysvětlit „digitální ústavu“

Co je zákon č. 12/2020 Sb., odkud se vzala přezdívka a proč nejde o ústavní zákon.

Uplatnit práva uživatele

Digitální úkon, osvědčení, „jednou a dost“, informace, eID a technologická neutralita (§ 3–13).

Číst katalog služeb

Kde katalog je, kdo za něj odpovídá a co znamená služba s formulářem či s nepřiměřenou zátěží.

Kriticky číst statistiky

Proč DIA, NKÚ a RVIS uvádějí různá procenta a co přesně které číslo měří.

Poradit, jak se bránit

Stížnost, nečinnost, zásahová žaloba, náhrada škody, ombudsman – co je jisté a co jen výklad.

Zasadit zákon do EU

Evropské prohlášení o digitálních právech, cíle 2030 a debata o „právu být offline“.

TÝDEN, KDY STÁT MUSEL

Od 1. do 7. února 2025 měl stát nabízet digitálně všechny úkony, jejichž povaha to nevylučuje. Pak přišel odklad o dva roky.

1. 2. 2025: uplynula pětiletá lhůta podle § 14 odst. 4 a 5 zákona č. 12/2020 Sb.

8. 2. 2025: účinnost zákona č. 23/2025 Sb. – nově 7 let, tedy do 1. 2. 2027

Odklad prošel jako pozměňovací návrh k novele zákona o elektronických komunikacích

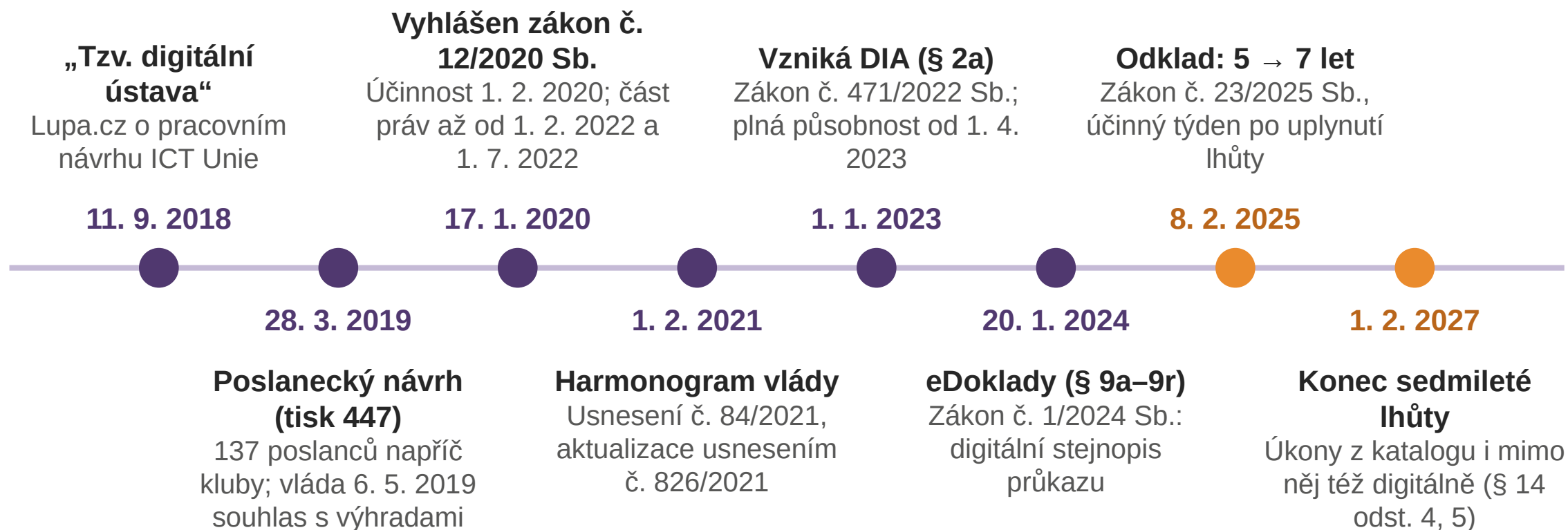
Zákon č. 23/2025 Sb., čl. XV a XIX; sněmovní tisk 774 (9. volební období); Lupa.cz 8. 2. 2025.

01

„DIGITÁLNÍ ÚSTAVA“: PŮVOD A POVAHA

Jak vznikl zákon č. 12/2020 Sb. a proč není ústavním zákonem

OD NÁVRHU ICT UNIE K LHŮTĚ 1. 2. 2027

Sněmovní tisk 447 (8. volební období); zákony č. 12/2020, 471/2022, 1/2024 a 23/2025 Sb.; Lupa.cz 11. 9. 2018.

OČEKÁVÁNÍ A VÝHRADY PŘI VZNIKU ZÁKONA

Navrhovatelé (2018–2019)

- Iniciativa ICT Unie; autoři návrhu Z. Zajíček a F. Korbel
- Poslanecký návrh podepsaný 137 poslanci napříč kluby
- Cíl: vymahatelná práva místo strategií a slibů
- „Zákon roku 2019“ v anketě Zákon roku (Deloitte, vyhlášeno 2020)

Vláda – stanovisko 6. 5. 2019

- Souhlasné stanovisko, ale s řadou výhrad
- Návrh „by se proto mohl jevit spíše jako nadbytečný“
- Část ustanovení „pouze proklamativní bez normativního obsahu“
- Realizace v termínech předlohy „prakticky nemožná“

Varování před termíny se potvrdilo: lhůta se nakonec prodlužovala až po svém uplynutí.

Sněmovní tisk 447/0 a 447/1 (8. volební období); epravo.cz 19. 5. 2020.

PROČ „ÚSTAVA“ – A PROČ TO ÚSTAVA NENÍ

Přezdívka, ne kategorie

Mediální a politické označení; doloženo už v září 2018 jako „tzv. digitální ústava“.

Běžný zákon

Ústavní pořádek tvoří Ústava, Listina a ústavní zákony (čl. 112 Ústavy). Zákon č. 12/2020 Sb. mezi ně nepatří.

Prostá většina

Mění se jako každý zákon – v roce 2025 dokonce pozměňovacím návrhem k jinému zákonu.

Proč přesto „ústava“

Horizontální zákon: katalog práv uživatele vůči všem orgánům veřejné moci, ne úprava jednoho systému.

Programové věty

„Společný cíl všech OVM“ (§ 14 odst. 8) – podle výkladu DIA bez normativní povahy.

Co by bylo ústavní

Ústavní zákon vyžaduje 3/5 všech poslanců a 3/5 přítomných senátorů (čl. 39 odst. 4 Ústavy).

Čl. 39 odst. 4 a čl. 112 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky; § 14 odst. 8 zákona č. 12/2020 Sb.

02

PRÁVA UŽIVATELE PODLE ZÁKONA Č. 12/2020 SB.

Pojmy, katalog práv, cesty k digitálnímu úkonu a „jednou a dost“

STAVBA ZÁKONA Č. 12/2020 SB.

§ 1–2a: předmět, pojmy, DIA

Uživatel služby, digitální služba a úkon, katalog služeb; Digitální a informační agentura (§ 2a, od 2023).

§ 3–13: práva uživatele

Digitální úkon, osvědčení, náhrada ověřeného podpisu, „jednou a dost“, informace, eID, technologická neutralita.

§ 9a–9r a § 13a: eDoklady

Digitální stejnopis průkazu, akreditace aplikací, přestupky (zákon č. 1/2024 Sb.).

§ 14: výjimky a lhůty

Ochrana volby nepodnikajících fyzických osob, výluky (NBÚ, samospráva, školy), harmonogram a lhůta 7 let.

Části 2–10: změny zákonů

Správní řád, zákony o ISVS, základních registrech, správních poplatcích, ověřování a datových schránkách aj.

Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění účinném od 1. 11. 2025.

ZÁKLADNÍ POJMY ZÁKONA (§ 2)

Pojem	Zákonné vymezení (zkráceně)	Na co si dát pozor
Uživatel služby (odst. 1)	FO nebo PO, které je poskytována digitální služba nebo která činí digitální úkon	Nesmí jednat jako OVM; chráněni jsou i cizinci a zahraniční firmy
Digitální služba (odst. 2)	Úkon OVM vůči uživateli v rámci agendy, vedený v katalogu jako elektronický	Formální kritérium zápisu v katalogu; nové služby zákon nevytváří
Digitální úkon (odst. 3)	Úkon uživatele vůči OVM v rámci agendy, vedený v katalogu jako elektronický	Žádost, oznámení, hlášení – i plnění povinnosti
Katalog služeb (odst. 4)	Část údajů registru práv a povinností o úkonech OVM a vůči OVM	Obsahuje všechny úkony, ne jen digitalizované
Digitální stejnopis průkazu (odst. 5)	Výpis z ISVS o průkazu a jeho obsahu	Základ eDokladů (od 20. 1. 2024)
Orgán veřejné moci	Zákon nedefinuje; navazuje na § 2 písm. c) zákona o základních registrech	Patří sem i notář, soudní exekutor a archiv

§ 2 zákona č. 12/2020 Sb.; § 2 písm. c) zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

JÁDRO ZÁKONA: PRÁVO NA DIGITÁLNÍ SLUŽBU

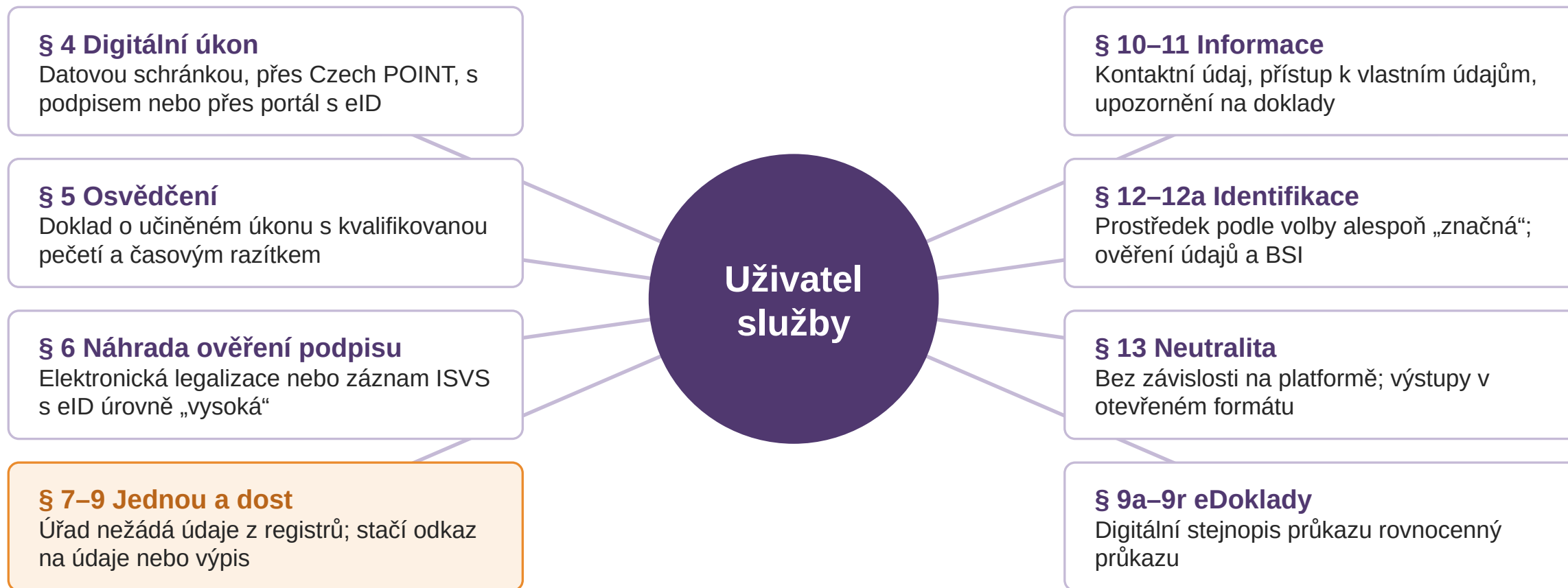
“

(1) Uživatel služby má právo využívat digitální službu a orgán veřejné moci má povinnost poskytovat digitální službu. (2) Práva a povinnosti podle jiných zákonů nejsou tímto zákonem dotčena.

§ 3 zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů

Zrcadlová konstrukce práva a povinnosti. V komentáři ji chápeme jako veřejné subjektivní právo na plnění; odstavec 2 ale dává přednost zvláštním zákonům.

KATALOG PRÁV UŽIVATELE (§ 4–13)

§ 4–13 zákona č. 12/2020 Sb.

JAK LZE UČINIT DIGITÁLNÍ ÚKON (§ 4)

a) Datová schránka

Účinky písemného a podepsaného úkonu (§ 18 zákona č. 300/2008 Sb.)

b) Kontaktní místo

Czech POINT jen podle nařízení vlády (§ 14 odst. 7) – dosud nevydáno

c) Podepsaný dokument

Uznávaný elektronický podpis nebo pečeť, např. e-mail na podatelnu

d) Portál s eID

ISVS s eID, autorizací a zpětným prokázáním vůle – typicky portál

e) Jiný způsob

Pokud tak stanoví právní předpis

Odst. 2 a 3

Digitální podoba je výchozí; bez formuláře jakýkoli výstupní formát

Nepřiměřená zátěž (odst. 4–6) může „vypnout“ jen cestu d), ostatní cesty zůstávají.

§ 4 zákona č. 12/2020 Sb.; § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb.

JEDNOU A DOST: ZÁKON A SPRÁVNÍ ŘÁD

Zákon č. 12/2020 Sb.

- OVM nevyžaduje údaje z registrů a AIS, které má zpřístupněné (§ 7 odst. 1)
- Souhlas uživatele rozšíří okruh využitelných údajů (§ 7 odst. 2–4)
- Doklady netřeba předkládat, jsou-li údaje dostupné (§ 9 odst. 2)
- Elektronicky předložený dokument nelze žádat v listině (§ 9 odst. 3)

Správní řád (§ 6 odst. 2)

- Dříve: jen vlastní evidence úřadu a jen na žádost dotčené osoby
- Nyní: podklady „přednostně s využitím úřední evidence, do níž má přístup“
- Zrušen dřívější § 71 odst. 4 – opatřování údajů už nestaví lhůty
- Zrušen dřívější § 79 odst. 7 – opatření údajů dotčená osoba neplatí

„Obíhat mají data, ne lidé“ – dnes zákonná povinnost, ne jen heslo.

§ 7 a 9 zákona č. 12/2020 Sb.; § 6 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (změna účinná od 1. 2. 2020).

MODELOVÝ PŘÍPAD: PODÁNÍ BEZ FORMULÁŘE

MODELOVÝ PŘÍPAD

Jednatelka společnosti Alfa s. r. o. podá z datové schránky společnosti žádost o úkon, který je veden v katalogu služeb ministerstva. Elektronický formulář ministerstvo nezveřejnilo, a proto ji pošle jako PDF/A.

Úřad odpoví, že bez formuláře elektronická podání nepřijímá. Vyzve ji, aby žádost podala osobně a doložila listinný výpis z obchodního rejstříku a doklad o sídle – údaje, které má úřad pro výkon agendy zpřístupněné ze základních registrů.

K řešení

1. Je podání z datové schránky ve formátu PDF/A bez formuláře účinné?
2. Smí úřad požadovat listinný výpis z obchodního rejstříku a doklad o sídle?
3. Jak by se posouzení změnilo, kdyby zvláštní zákon předepisoval podání jen na formuláři?

Hledejte v § 3, 4, 7 a 9 zákona č. 12/2020 Sb., v § 18 zákona č. 300/2008 Sb. a v § 6 odst. 2 správního řádu.

VÝJIMKY A BRZDY (§ 14)

Zákon je ambiciózní, ale obsahuje řadu pojistek. V praxi i na zkoušce se na ně často zapomíná.

- **Nepodnikající fyzické osoby** nemohou být nuceny digitální služby využívat (odst. 1)
- NBÚ při bezpečnostním řízení a **zpravodajské služby** jsou z povinnosti vyňaty (odst. 2)
- **Územní samosprávné celky** v samostatné působnosti mají právo, nikoli povinnost (odst. 3)
- **Školy** a školská zařízení jen u úkonů vyznačených v katalogu (odst. 6)
- Digitalizují se jen úkony, „jejichž povaha to nevylučuje“ (odst. 4 a 5)
- Přednost zvláštních zákonů (§ 3 odst. 2) a nepřiměřená zátěž (§ 4 odst. 4–6)

POZOR

„Poskytování digitálních služeb je společným cílem všech orgánů veřejné moci“ (odst. 8) – podle DIA bez normativní povahy, nárok z něj neplyne.

§ 14 zákona č. 12/2020 Sb.; výklad DIA k § 14 (archi.gov.cz).

03

KATALOG SLUŽEB, LHŮTY A NEPŘIMĚŘENÁ ZÁTĚŽ

Kde katalog je, co se stalo s termínem 2025 a jak číst čísla o plnění

KATALOG SLUŽEB: KDE JE A KDO ZA NĚJ ODPOVÍDÁ

Portál veřejné správy

Veřejná prezentace „Služby veřejné správy“: detail každé služby – kanály vyřízení, poplatky, formuláře.

Dashboard ZoPDS (DIA)

Přehled plnění podle ohlašovatelů: popisy, formuláře, služby nevhodné a s nepřiměřenou zátěží.

Katalog = část RPP

Údaje o úkonech v registru práv a povinností (§ 2 odst. 4 ZoPDS; § 51 odst. 6 zákona o základních registrech).

Ohlašovatel agendy

Ministerstvo či ústřední úřad zapisuje úkony a zajišťuje jejich digitalizaci (§ 51 odst. 10 ZZR; § 14 odst. 4 ZoPDS).

DIA

Správce RPP a editor identifikátorů úkonů; přes ni OVM zveřejňují formuláře; vyjadřuje se k nepřiměřené zátěži.

§ 2 odst. 4, § 4 a § 14 zákona č. 12/2020 Sb. (ZoPDS); § 49 a 51 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech (ZZR).

LHŮTA, KTERÁ SE PRODLOUŽILA AŽ PO UPLYNUTÍ

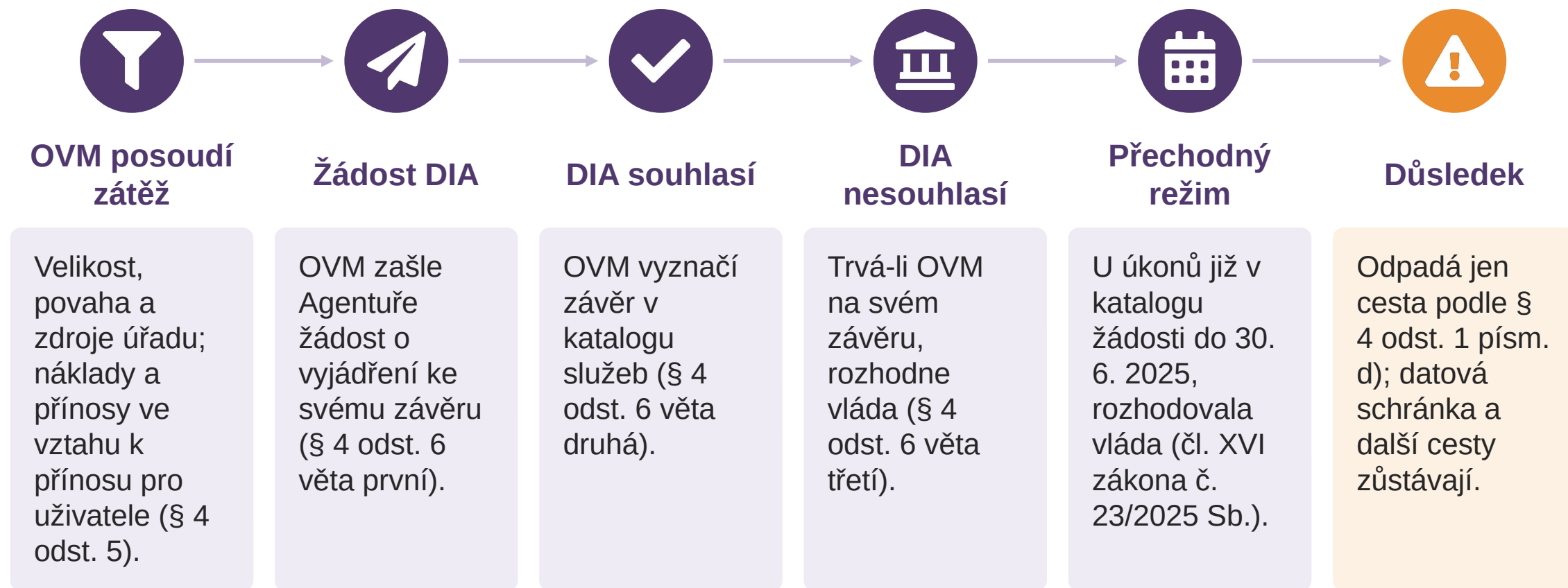
“

... Ohlašovatelé agend zajistí digitalizaci těchto úkonů. Po uplynutí 7 let od účinnosti tohoto zákona se všechny tyto úkony poskytují též jako digitální služby nebo se umožňují provádět jako digitální úkony.

§ 14 odst. 4 věta druhá a třetí zákona č. 12/2020 Sb., ve znění zákona č. 23/2025 Sb.

Do 7. 2. 2025 stálo místo „7 let od účinnosti tohoto zákona“ jen „tohoto období“: 12 měsíců + 4 roky, tedy 1. 2. 2025. Dnes platí 1. 2. 2027.

VÝJIMKA NEPŘIMĚŘENÉ ZÁTĚŽE KROK ZA KROKEM

§ 4 odst. 4–6 zákona č. 12/2020 Sb. (účinné od 8. 2. 2025); čl. XVI zákona č. 23/2025 Sb.

KATALOG SLUŽEB V ČÍSLECH (22. 10. 2026)

6 307

**služeb iniciovaných
klientem**

*z 9 327 služeb ústředních
úřadů v katalogu*

3 449

**služeb s
elektronickým
formulářem**

*zveřejněný formulář podle §
4 odst. 3*

2 287

**služeb s
nepřiměřenou zátěží**

*§ 4 odst. 4–6; dalších 198 je
nevhodných*

54,7 %

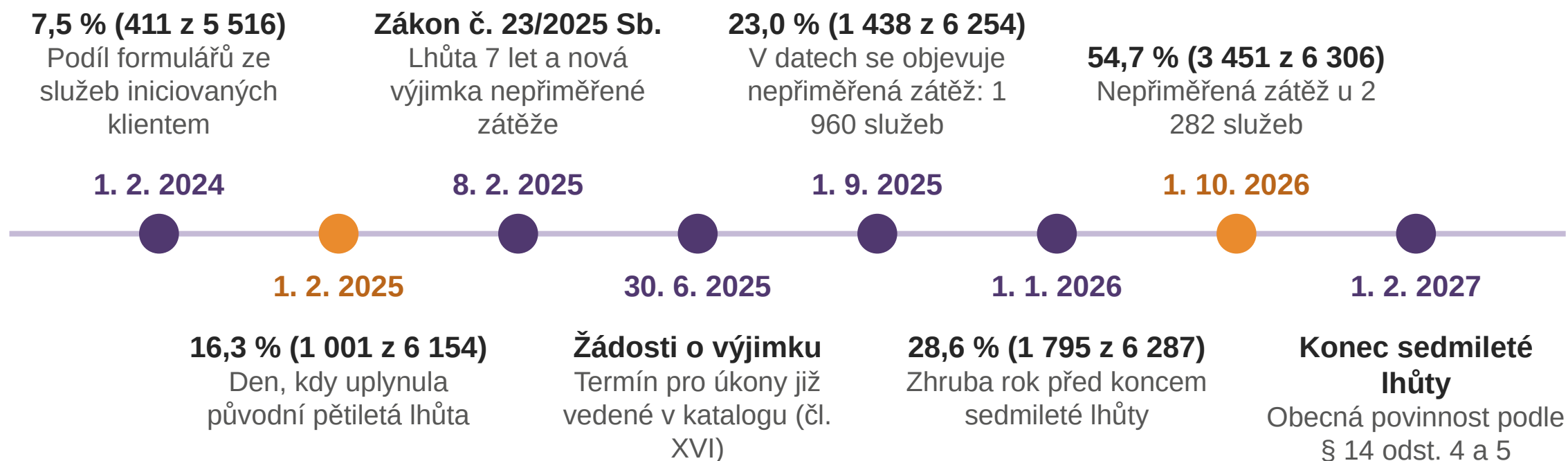
**formulářů ze služeb
klienta**

*výpočet přednášejícího z dat
DIA (3 449 / 6 307)*

Metodikou dashboardu (bez služeb nevhodných a s nepřiměřenou zátěží) vychází zhruba 90 % – rovněž výpočet přednášejícího z dat DIA.

Dashboard plnění ZoPDS, DIA (zopds.dia.gov.cz), data API ke dni 22. 10. 2026; 30 ohlašovatelů (ministerstva a ústřední správní úřady).

PLNĚNÍ V ČASE: SLUŽBY S FORMULÁŘEM

Dashboard ZoPDS (DIA), měsíční stavy z API, staženo 22. 10. 2026; podíly vypočítal přednášející.

PROČ SE ČÍSLA O PLNĚNÍ LIŠÍ

Zdroj (datum)	Číslo	Co přesně měří
Dashboard DIA (22. 10. 2026)	≈ 90 %	Formuláře po vyřazení služeb nevhodných a s nepřiměřenou zátěží (výpočet z dat DIA)
Dashboard DIA (22. 10. 2026)	54,7 %	Formuláře ze všech služeb iniciovaných klientem (výpočet přednášejícího)
Tisková zpráva DIA (21. 4. 2026)	1 953 z 5 755	Digitalizované z „digitalizovatelných“ služeb; 2 424 zatím digitalizováno nebude
Zápis RVIS (14. 10. 2025)	20 % → 37 %	„Optický skok“ – podle DIA na zasedání RVIS „hlavně díky nepřiměřené zátěži“
NKÚ, Souhrnná zpráva II (1/2026)	18 %	Plně digitalizované služby ke konci ledna 2025
NKÚ, Souhrnná zpráva II (1/2026)	1 621 z 8 916	Služby vhodné k digitalizaci dostupné samoobslužnými kanály

Dashboard ZoPDS (DIA); TZ DIA 21. 4. 2026; zápis z 10. plenárního zasedání RVIS 14. 10. 2025; NKÚ, Souhrnná zpráva II o digitalizaci veřejné správy (2026).

UKÁZKA: SLUŽBA V KATALOGU A DASHBOARD ZOPDS

UKÁZKA V SYSTÉMU

portal.gov.cz/sluzby-verejne-spravy · zopds.dia.gov.cz

- 1 Portál veřejné správy → Služby veřejné správy → filtr služeb pro občany
- 2 Vyhledat „Výpis z rejstříku trestů“ a otevřít detail služby S8893
- 3 Projít způsoby vyřízení: Portál občana, datová schránka, Czech POINT; poplatek
- 4 Otevřít dashboard ZoPDS a projít souhrnná čísla
- 5 Vybrat ohlašovatele (např. ČNB) a porovnat služby, formuláře a nepřiměřenou zátěž
- 6 Spočítat si sami podíl formulářů ze služeb iniciovaných klientem

Na co se zaměřit

- Katalog popisuje všechny cesty vyřízení, ne jen digitální
- Popis služby zapisuje ohlašovatel agendy do RPP
- Nepřiměřená zátěž je vidět u služby i ve statistice
- Dashboard pokrývá jen ústřední úřady, ne samosprávu

04

VYMAHATELNOST A OCHRANA PRÁV UŽIVATELE

Co dělat, když úřad digitální službu neposkytne

VYMAHATELNOST: KRITIKA A NÁŠ VÝKLAD

Kritika (Mates 2020)

- Většina práv „není nijak nových“
- Chybí efektivní prostředky, jimiž by bylo vymáhání práv zajištěno
- O odepření služby se nevydává rozhodnutí
- Zásahová žaloba jako zřejmě jediná možnost obrany

Komentář (Matejka, Mates 2022)

- Právo na digitální službu je veřejné subjektivní právo na plnění
- Chybějící zvláštní úprava není sama vadou – platí obecné prostředky
- Neposkytnutí služby je nezákonný a může být i nesprávný úřední postup
- Prostředek se volí podle formy jednání úřadu

Zákon nemá vlastní „žalobu na digitální službu“ – ochrana se skládá z obecných nástrojů.

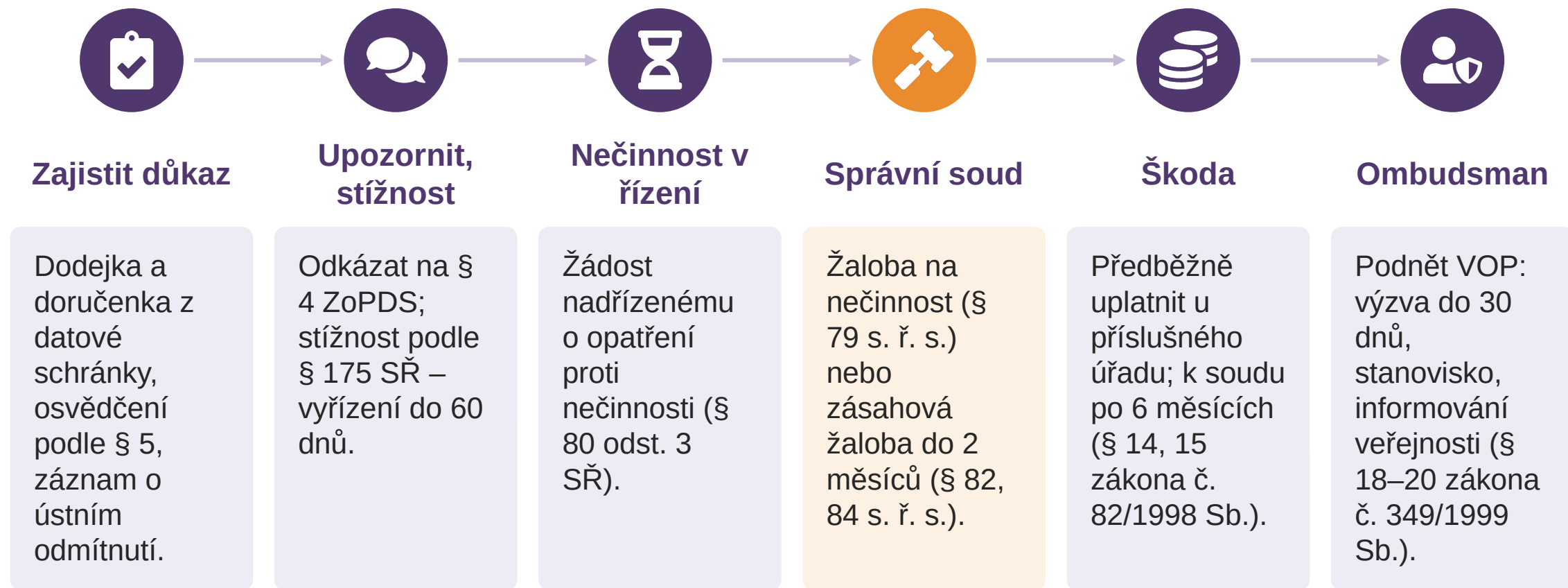
MATES, P. Právo na digitální služby. *Revue pro právo a technologie*, 2020, č. 21, s. 73–89; MATEJKA, J., MATES, P. Zákon o právu na digitální služby. *Komentář. Leges*, 2022.

PROSTŘEDKY OCHRANY: CO JE JISTÉ A CO JE VÝKLAD

Situace	Prostředek	Právní základ	Jistota
Úředník odmítne podání nebo se chová nevhodně	Stížnost (vyřízení do 60 dnů)	§ 175 správního řádu	Ustálené, subsidiární
Úřad v řízení nerozhoduje	Opatření proti nečinnosti, pak žaloba	§ 80 SŘ; § 79 s. ř. s.	Ustálené
Úřad nevydá osvědčení digitálního úkonu (§ 5)	Ochrana proti nečinnosti, žaloba na vydání osvědčení	§ 154 a 80 SŘ; § 79 s. ř. s.	Výkladová úvaha
Úkon fakticky odmítnut mimo řízení	Zásahová žaloba (2 měsíce)	§ 82 a 84 s. ř. s.	Výklad; opora v judikatuře NSS
Vznikla škoda nebo nemajetková újma	Náhrada za nesprávný úřední postup	§ 13 a 31a zákona č. 82/1998 Sb.	Ustálený institut, k ZoPDS bez judikatury
Systémové selhání úřadu	Veřejný ochránce práv	§ 18–20 zákona č. 349/1999 Sb.	Ustálené, nezávazné

Zákon č. 500/2004 Sb. (SŘ); zákon č. 150/2002 Sb. (s. ř. s.); zákon č. 82/1998 Sb.; zákon č. 349/1999 Sb. Přiřazení k situacím je odborný výklad.

JAK POSTUPOVAT, KDYŽ ÚŘAD DIGITÁLNÍ ÚKON ODMÍTNE

§ 175 a 80 zákona č. 500/2004 Sb.; § 79, 82 a 84 zákona č. 150/2002 Sb.; § 14 a 15 zákona č. 82/1998 Sb.; § 18–20 zákona č. 349/1999 Sb.

JUDIKATURA, O KTEROU SE LZE OPŘÍT

Přímo k zákonu č. 12/2020 Sb. ověřenou judikaturu nemáme. Použitelná jsou rozhodnutí k elektronickým podáním a k ochraně proti nečinnosti.

- **ÚS II. ÚS 3042/14** (19. 1. 2016): podání z datové schránky nelze odmítnout jako nepodepsané – přepjatý formalismus
- **ÚS II. ÚS 289/15** (7. 3. 2016): totéž u žaloby podané z datové schránky advokáta
- **NSS 6 Afs 206/2020-37** (25. 11. 2020): datová zpráva je blanketním podáním i při vadném formátu přílohy
- **RS NSS 7 Aps 3/2008-98** (16. 11. 2010): zásahem může být i nečinnost u jiného úkonu než rozhodnutí
- **RS NSS 6 As 108/2019-39** (26. 3. 2021): zásahová žaloba proti nezahájení řízení z moci úřední

POZOR

V některých materiálech se poslední rozsudek cituje jako „6 As 108/2019-3“ – správné číslo jednacích končí „-39“.

NALUS (nalus.usoud.cz); Sbírka rozhodnutí NSS (sbirka.nssoud.cz): č. 2206/2011, 4124/2021 a 4178/2021 Sb. NSS.

MODELOVÝ PŘÍPAD: SLUŽBA, KTERÁ NEPŘIŠLA

MODELOVÝ PŘÍPAD

Únor 2027. Paní Dvořáková žije v Lyonu a potřebuje u ministerstva učinit úkon vedený v katalogu služeb. Formulář na portálu chybí, v katalogu je u úkonu vyznačena nepřiměřená zátěž.

Datovou schránku má, ale úřednice jí telefonicky sdělí, že „tento úkon elektronicky nevyřizujeme“, a na podání z datové schránky úřad nereaguje. Paní Dvořáková proto přiletí do Prahy a podá žádost osobně. Letenky stály 6 400 Kč.

K řešení

1. Mohl se úřad odvolat na nepřiměřenou zátěž?
2. Jak se může paní Dvořáková bránit proti „mlčení“ úřadu?
3. Může žádat náhradu nákladů na cestu – u koho a za jakých podmínek?

§ 4 odst. 1, 3 a 4 zákona č. 12/2020 Sb.; § 80 a 175 SŘ; § 79 a 82 s. ř. s.; § 6, 13 a 14 zákona č. 82/1998 Sb.

05

EU, „PRÁVO BÝT OFFLINE“ A SLUŽBY V PRAXI

Evropské principy, srovnání a konkrétní služby, na kterých se zákon projevuje

EVROPSKÉ PROHLÁŠENÍ O DIGITÁLNÍCH PRÁVECH (2023)

Co to je

Společné prohlášení EP, Rady a Komise; podpis 15. 12. 2022, Úř. věst. C 23, 23. 1. 2023 (2023/C 23/01).

Právní povaha

„Má deklaratorní povahu“ – nedotýká se obsahu právních předpisů ani jejich uplatňování (bod 10 preambule).

Šest kapitol

Člověk ve středu, solidarita a inkluzivnost, svoboda volby, participace, bezpečnost, udržitelnost.

Bod 7

Online přístup ke klíčovým veřejným službám; údaje ne „častěji, než je nezbytné“.

Offline politiky

Prohlášením není dotčen přístup ke klíčovým veřejným službám offline (bod 3 preambule).

Závazné cíle 2030

Rozhodnutí (EU) 2022/2481: 100 % klíčových veřejných služeb online, eID i zdravotní záznamy.

Evropské prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu (2023/C 23/01); čl. 4 odst. 1 bod 4 rozhodnutí (EU) 2022/2481.

ČESKO V EVROPSKÉM SROVNÁNÍ (DATA ZA ROK 2025)

87,20

**digitální veřejné
služby pro občany**
*průměr EU 84,64; posun ze
14. na 9. místo*

100

**digitální veřejné
služby pro podniky**
*plné skóre; průměr EU
88,59*

77,38

**přístup k e-
zdravotním
záznamům**
průměr EU 86,51; bez růstu

66,6 %

**osob 16–74 let
jednalo online s
úřady**
*EU 57,7 %; 13. místo z 27
(Eurostat)*

Zpráva o ČR zároveň konstatuje, že u služeb pro občany Česko zaostává za vlastní národní trajektorií.

Zpráva o stavu digitální dekády 2026 – ČR (SWD(2026) 155), skóre 0–100; TZ DIA 19. 6. 2026; Eurostat isoc_ciegi_ac (I_IUGOV1), 2025, pořadí sestavil přednášející.

„PRÁVO BÝT OFFLINE“: SENÁT A ZÁKON

Návrhy ústavních změn (Senát)

- Návrh z roku 2023 Senát 16. 10. 2025 neschválil
- Návrh 2026 (D. Kovářová a další): „právo na život nezávislý na digitálních službách“
- Součástí i právo platit hotově a koruna jako měna
- 6. 5. 2026 zamítnut už v prvním kole – třetí neúspěšný pokus

Co platí dnes

- Nepodnikající FO nelze nutit k digitálním službám (§ 14 odst. 1 ZoPDS)
- Digitální cesta se nabízí „těž“, ne místo analogové (§ 14 odst. 4)
- Elektronickou formu může předepsat jiný zákon (§ 3 odst. 2)
- Evropské prohlášení nechává offline přístup nedotčený (bod 3)

Volbu kanálu dnes chrání běžný zákon, nikoli Ústava.

Právní prostor (ČTK) 17. 10. 2025 a 7. 5. 2026; návrh ústavního zákona (ceska-justice.cz, 3/2026); § 3 a 14 zákona č. 12/2020 Sb.

DIGITÁLNÍ SLUŽBY V PRAXI: ÚSPĚCHY A LEKCE

Služba	Právní základ	Stav a čísla	Lekce
Portál občana	Portál veřejné správy (§ 6g zákona o ISVS)	2,16 mil. uživatelů; 615 tis. podání (2025)	Nejčastější podání: výpis z rejstříku trestů
eDoklady	§ 9a–9r ZoPDS (zákon č. 1/2024 Sb.)	Přes 1 mil. uživatelů (2026)	Výpadek 3. 10. 2025; volby 2026 bez potíží
eRecept	§ 80 zákona o léčivech	Povinně od 1. 1. 2018	Služba, která funguje „v pozadí“
eNeschopenka	Zákon č. 164/2019 Sb.	Od 1. 1. 2020	Data obíhají: lékař → ČSSZ → zaměstnavatel
Datové schránky	Zákon č. 300/2008 Sb.	159,5 mil. transakcí, 69 % ze schránek OVM (ČSÚ, 2025)	Komunikace je stále hlavně „od státu“
Digitalizace stavebního řízení	§ 268 stavebního zákona	Start 1. 7. 2024; vývoj zastaven 16. 10. 2024	Bypass, pokuta ÚOHS 1 mil. Kč, plná DSŘ až 2030–2031

ČSÚ, Informační společnost v číslech 2026; TZ DIA 21. 4. 2026; Lupa.cz 2024–2026; zákony č. 378/2007, 164/2019, 300/2008 a 283/2021 Sb.

CO NÁS ČEKÁ DO 1. 2. 2027 A DÁL

- **Vyhlášeno:** změna § 2a (ředitel DIA) – zákon č. 197/2026 Sb. (tisk 77), vyhlášen 22. 10. 2026, účinnost 1. 11. 2026
- **1. 2. 2027:** uplyne sedmiletá lhůta – úkony z katalogu i mimo něj též digitálně (§ 14 odst. 4 a 5)
- **Ve Sněmovně:** tisk 172 – zrušení § 12 odst. 2–5, přísnější přestupek zneužití eDokladu (§ 13a)
- **Návrh DIA** (VeKLEP, 7/2026): nová úprava osvědčení (§ 5), změny § 6, platební portál
- **Návrh MV** (VeKLEP, 7–8/2026): asistované digitální úkony na Czech POINTu (§ 4a), od 1. 7. 2027
- **EU:** evropská peněženka digitální identity (nařízení (EU) 2024/1183) – viz přednáška 3

KLÍČOVÉ

Návrh v připomínkovém řízení není právo. V úřadě i u zkoušky rozlišujte platné, schválené a navržené – a lhůtu 1. 2. 2027 zatím nic nemění.

Zákon č. 197/2026 Sb., čl. LXXXVI a XCII; psp.cz (tisky 77 a 172, 10. volební období); VeKLEP KORNDVKJ9GKB a KORNDVXD6FLN; stav k 22. 10. 2026.

CO SI Z DNEŠNÍ PŘEDNÁŠKY ODNÉST

- ✓ „Digitální ústava“ je přezdívka běžného zákona č. 12/2020 Sb. – ústavní pořádek tvoří jen akty podle čl. 112 Ústavy
- ✓ Zákon zakládá veřejná subjektivní práva fyzických i právnických osob vůči orgánům veřejné moci (§ 3–13)
- ✓ Digitální podoba je výchozí; bez zveřejněného formuláře lze podat v jakémkoli výstupním formátu (§ 4 odst. 2 a 3)
- ✓ „Jednou a dost“: úřad si údaje z registrů opatřuje sám (§ 7 a 9 ZoPDS, § 6 odst. 2 SŘ)
- ✓ Lhůta pro úplnou digitalizaci je 1. 2. 2027 – prodloužena až po uplynutí původní pětileté lhůty
- ✓ Nepřiměřená zátěž vylučuje jen cestu přes portál s eID, ne datovou schránku – a výrazně mění statistiky
- ✓ Vlastní prostředek ochrany zákon nemá: stížnost, nečinnost, zásahová žaloba, náhrada škody, ombudsman
- ✓ Evropské prohlášení je deklaratorní; ústavní „právo být offline“ Senát odmítl, volbu chrání § 14 odst. 1

PRAMENY A DOPORUČENÉ ZDROJE

- Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 23/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích ..., a některé další zákony (čl. XV a XVI)
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, a zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci..., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Evropské prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu (2023/C 23/01)
- Rozhodnutí (EU) 2022/2481, kterým se zavádí politický program Digitální dekáda 2030
- MATEJKA, J., MATES, P. Zákon o právu na digitální služby. Komentář. Praha: Leges, 2022
- MATES, P. Právo na digitální služby. Revue pro právo a technologie, 2020, roč. 11, č. 21, s. 73–89
- ZAJÍČEK, Z. a kol. Zákon o právu na digitální služby: komentář. Praha: C. H. Beck, 2021
- Sněmovní tisk 447 (8. volební období): návrh zákona, důvodová zpráva a stanovisko vlády
- DIA: dashboard plnění ZoPDS (zopds.dia.gov.cz); Portál veřejné správy – Služby veřejné správy
- NKÚ: Souhrnná zpráva II o digitalizaci veřejné správy (2026)

KONTROLNÍ OTÁZKY (1/4)

- 1 Jaký je přesný název zákona označovaného jako „digitální ústava“ a proč nejde o ústavní zákon?
- 2 Co je katalog služeb, kde je veden a kdo do něj zapisuje údaje o úkonech?
- 3 Vysvětlete, jak a proč se změnila lhůta pro digitalizaci úkonů (5 → 7 let) a čím je tato změna neobvyklá.

KONTROLNÍ OTÁZKY (2/4)

4

Jakými cestami může uživatel učinit digitální úkon podle § 4 odst. 1 zákona č. 12/2020 Sb.?

5

Vysvětlete princip „jednou a dost“ a jak se projevil ve změně § 6 odst. 2 správního řádu.

6

Co je výjimka nepřiměřené zátěže, kdo o ní rozhoduje a na kterou cestu digitálního úkonu dopadá?

KONTROLNÍ OTÁZKY (3/4)

7

Proč se údaje o plnění zákona liší (zhruba 90 %, 54,7 %, 18 %)? Co musí každé takové číslo uvádět?

8

Jaké prostředky ochrany má uživatel, když mu úřad digitální službu neposkytne? Které z nich jsou ustálené?

9

Úředník řekne seniorovi bez internetu: „Od února 2027 se podle digitální ústavy podává jen elektronicky.“ Má pravdu? Odůvodněte.

KONTROLNÍ OTÁZKY (4/4)

10

Krajský úřad chce po žadateli kopii občanského průkazu a potvrzení o trvalém pobytu, ač se žadatel prokázal a údaje jsou v registru obyvatel. Posud'te.

11

Firma chce po 1. 2. 2027 podat žádost přes portál, ale ministerstvo má u úkonu uznanou nepřiměřenou zátěž a portál nenabízí. Co firmě poradíte?

12

Jaký je vztah Evropského prohlášení o digitálních právech a zásadách k zákonu č. 12/2020 Sb. a k debatě o „právu být offline“?

DĚKUJI ZA POZORNOST

Jungmannova 17 | 110 00 Praha 1 | Česká republika
cevro.cz